

La resistència íntima

Jornada LA UNIÓ – Abril 2016

Carme Casas / Treballadora Social

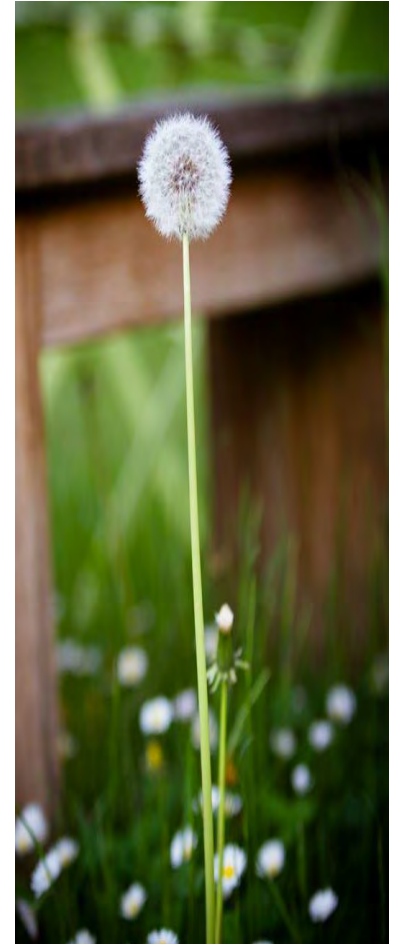
Aprofundiment ...

- ▶ **debatrem els nous desequilibris**
- ▶ les noves formes de desigualtats i necessitats
 - ▶ el seu **impacte**, tan pràctic com **ètic**
 - ▶ I la forma de **donar-hi resposta**.
- ▶ Ser àgils i crear nous estils i formes de treball ,
 - ▶ aprofitant el coneixement
- ▶ Una **intervenció de qualitat** suposa no únicament **actuacions**
 - ▶ tècnicament correctes, sinó també **èticament correctes**.
- ▶ **La nostra professió**
- ▶ ha de tenir **un compromís ètic amb la societat**
 - ▶ amb **les persones a les que atenem**
- ▶ amb **tots els actors que intervenen** en aquestes **circumstàncies**,
- ▶ fets de vida **tan transcendents i propis de l'existència humana** com
 - ▶ És la **pròpia vida** ,des del seu començament fins **al seu final**.

La resposta ètica ...

La **reflexió ètica** és reflexió crítica ,
i en sí mateixa ja és
actitud i activitat transformadora

Marina Garcés (filòsofa)

Tres eixos de reflexió ...

“La resistència íntima” *Josep Mª Esquirol, filòsof*
... essència ésser humà ...

“ Algo va mal “ *Tony Judt , pensador*
... denúncia social ...

“Construyendo valores“ *Diego Gracia, eticista*
... transformació social ...

“La resistència íntima” Josep Mª Esquirol, filòsof

(assaig d’una filosofia de la proximitat)

**... una reflexió
atenta i profunda
sobre la condició humana ...**

Risc d' acostumar-nos a la vulnerabilitat

Part de la resposta ...

- ▶ L'**afirmació de l'altre**
- ▶ A través del **vincle**
- ▶ Des de la **proximitat**
- ▶ Cerca de **sentit**

... **simetria humana** ...

Sempre a prop de la **vulnerabilitat ...**

Cristina , **44 anys** , procés oncològic. **Estimació pronòstica** de darreres setmanes. Casada i amb **dos fills** de 11 i 4 anys, **no informats de gravetat**. Alt impacte emocional del marit. Dificultats per continuar a domicili. Dolor de difícil control. Jordi , 56 anys , **procés oncològic** de darrers mesos , **solter** i sense fills. Viu amb la mare , de 84 anys amb inici de deterior cognitiu. **Dificultats en la seva cura personal** que el malalt no reconeix i que condiciona la continuïtat al domicili. Estimació pronòstica , **darrers mesos**. Núria , 68 anys , procés neuro degeneratiu. Casada i amb dos fills també casats. La filla amb problemes de salut propis. Viu amb el marit de 75 anys , fràgil per problemes de salut propis. **Dificultats de maneig al domicili**. Eusebi , 77 anys , procés respiratori amb estimació pronòstica de darrers mesos. **Dispnea** de mitjans esforços. Casat , esposa amb problemes de salut importants que la fan dependent per algunes AVD. Al domicili també hi viu una filla soltera diagnosticada d'esquizofrènia . Ell **era el cuidador de tot el nucli**. Dificultats en acceptar les **limitacions** que li suposa la malaltia. Antonia , 100 anys , procés d'Alzheimer amb estimació pronòstica de darrers mesos. Desig d'assumir a domicili tot el procés de malaltia. Les filles són les principals cuidadores, **fràgils per edat** i salut pròpies. **Reticents a organitzar suport extern**. Rubèn , 18 anys procés oncològic amb estimació pronòstica de darreres setmanes. **Altíssim impacte emocional dels pares** que són els principals cuidadors. Agustí , 76 anys. Procés oncològic amb estimació pronòstica de darrers mesos. Casat , era el principal cuidador de la seva esposa amb diagnòstic d'esquizofrènia. **Vivien sols**. Dos filles i un fill , aquest a presó. Una de les filles és qui ha decidit assumir l'atenció dels pares. Filla de 33 anys , **mare soltera de dos nens de 14 i 4 anys** , aquest darrer amb problemes de salut importants. Rep PIRMI i lot d'aliments. **Greus dificultats econòmiques**. Malalt respiratori molt evolucionat. Viu sol . Separat fa més de 40 anys . Un sol fill que morí en accident de tràfic als 20 anys. Té germans grans. No manté relació amb ells. Accepta SAD de suport . **Espantat a les nits**

Risc d'acostumar-nos

De **no significar**

D'assimilar al genèric

De desdibuixar la h^a vital

De no crear vincle

**Sense vincle ,
més vulnerabilitat**

Quan **el pacient és** ...

Amic d'un company de l'equip

Familiar d'un company d'un altre servei

Company de l'hospital

El pacient arriba **amb vincle**

- ▶ L'equip **sent** que arriba amb vincle
- ▶ El sentim **més proper**
- ▶ Entenem que **el vincle forma part de la resposta**

... què ens demanen els seus familiars ...

No ens demanen ...

...un bon control del dolor o de la dispnea...

...fer bé una cura...

Ho donen per suposat
Ens **atorguen** aquesta **confiança**

Sabeu **què ens demanen** ...

Que els **signifiquem** ...

ens expliquen detalls , matisos, h^a de vida...

Que els “**mirem més atentament**”.

El **vincle** com a **inici** ,
de qualsevol **intervenció de qualitat**.

La resistència íntima ...

- ▶ Només des de la **proximitat en la quotidianitat**
... és possible **acompanyar i cuidar**
... estar **atents a la preocupació concreta** de l'altre

- ▶ Només **des del vincle** podem entendre **com acompanyar ...**
- ▶ El **vincle** és l'únic que podem garantir

- ▶ **Com ens situem davant de l'altre ,**
... és una decisió ètica ...

Risc d'acostumar-nos ...

Manel

Malalt amb MPOC Bode 7 / Dispnea de mínims esforços

Imagineu-vos ...

* Tractament recomanat

Oxigen ... Trigarà alguns mesos

Opiacis ... Dispensem per dos dies a la setmana ,
la resta de dies hauria de ser a nivell privat ...

Part del suport social domiciliari a un malalt pal·liatiu segueix aquesta seqüència ...

Menys suport ...

lentitud en tràmits
disminució del suport domiciliari
poca flexibilitat
no especialitzat
disminució de la qualitat
orientem al sector privat (SAD)

« No hi ha condicions de vida
a les que un home no pugui acostumar-se ,
especialment , si veu que al seu voltant tots ho accepten «

Tolstoi

La resistència íntima

- ▶ **Solituds** difícils de compartir
difícils d'intercanviar
- ▶ Només **qui és capaç de solitud**
pot **estar de debò amb els altres**
- ▶ Solituds **en espais plens d'altres**

Espais relacionals ...

“ **No llocs** “ ... Marc Augé (sociòleg)

Espais on ningú es vol quedar ... Llocs de pas ...

- ▶ **Obligats al deure inexcusable de la hospitalitat.**
- ▶ Allunyats ... Hostilitat ... Inhòspit ...
- ▶ Espais de trobada o de topada.

▶ Des de la **tensió professional ...**
... no podem oferir una bona **atenció assistencial**

▶ La **pressió assistencial ...**
... ens allunya de **l'atenció existencial**

B. Roman (filòsofa)

La resistència íntima

- ▶ **Coratge** davant la **duresa de les condicions exteriors**
- ▶ **Manca de salut** , dependència , limitacions , pors , incertesa ...
- ▶ **Augment de la complexitat social :**
 - nuclis més empobrits ;**
lots d'aliments / ajuts econòmics per despeses bàsiques (lloguer , aigua , llum ...)
 - més precarietat laboral en els entorns cuidadors**
 - més sobrecàrrega en cuidadors (malalts / néts)**
 - més presència de malaltia mental en els cuidadors**
 - escassos recursos de suport social a domicili**

La Núria ...

Dona de 72 anys, recent diagnòstic neoplàsic

Estimació pronòstica de darrers mesos.

Casada , marit dx de trastorn bipolar ,requereix supervisió per ABVD

Viu amb una filla , cuidadora principal , a l'atur

Separada , amb una nena de 15 anys

Hipoteca d'un quart pis sense ascensor

Inici de dificultats econòmiques

Desbordament i impacte emocional de la filla

On situem la vulnerabilitat ?

Qui se sent més sol ?

Com ens situem davant tanta complexitat ?

Com condiona el maneig quotidià de la malalta ?

“Algo va mal” Tony Judt, pensador

... Hi ha **quelcom profundament erroni**
en **la forma en que vivim avui ...**

... **Hem deixat de preguntar-nos**
si algunes **circumstàncies**
o alguns actes legislatius **són justes** ,
i si contribueixen **a millorar**
la societat en la que vivim ...

... Hem de **tornar a aprendre a plantejar-ho ...**

Risc de burocratitzar la vulnerabilitat

Part de la resposta ...

- ▶ **Dret a la disconformitat**
- ▶ **No confondre'ns**
- ▶ **Resposta comunitària**

- ▶ **... denúncia social ...**

L' Òscar

Nen de 8 anys , encefalopatia anòxica fa 6 anys
Cuidadors els pares ... Separats fa un any
Viu amb la mare (cp) i germana , 12 anys
Inici dificultats de maneig

Excel·lent maneig de la quotidianitat
Excel·lent predisposició en el cuidar
Altíssim desgast emocional

La llei de dependència ...

prestació per cuidador no professional
servei d'atenció domiciliària

... ???

Hem burocratitzat la vulnerabilitat

Es **menysprea** el valor de **l'esforç cuidador**
No contempla el desgast emocional dels cuidadors
Risc de **actituds professionals burocratitzades**

L'administració pública
ha transformat la lluita contra la pobresa,
pròpia de l'Estat del Benestar , en una gestió de la pobresa.

Albert Sales (sociòleg)

« El delito de ser pobres » Ed. Icaria

La resposta ètica ... més propera

- ▶ **No** ens deixem endur per **la confusió**
- ▶ La **lògica administrativa** ,
no pot prevaldre
a la lògica assistencial ...
... Pur tràmit ...
- ▶ Necessari estar molt **atents ...**
...no tenir desviada l'atenció
cap al lloc que no toca ...

En defensa de la disconformitat ...

**Disposició al desacord , a la disconformitat ...
No podem tolerar l'absurd**

Necessitem persones que facin una **virtut** ,
d'oposar-se a l'opinió majoritària, si aquesta no és justa ...

Tony Judt

En defensa de la disconformitat ...

Atrevir-nos a desplaçar els límits del que ens ve donat , per repensar-ho conjuntament

- ▶ **Quan ens preguntem sobre què legitimem ,
ens tornem crítics
i ens interroguem sobre els límits
del que se'ns pot exigir**

Judith Butler (filòsofa)

No hi ha prou d'atendre cas per cas ...

- ▶ Adonar-se que **part de la resposta** ,
no és individual sinó **comunitària , social...**
- ▶ La **comunitat** com a **valor**.
- ▶ **Fer-nos ressò del dolor** (B. Román , filòsofa)
- ▶ Ús de l'**experiència compartida** ... allò que fem junts...
...transforma , individual i col·lectivament...
...la possibilitat de **reconèixer...**
...la nostra **resistència** i la nostra **proximitat**.

El cuidar ...

**... d'una obligació tradicional a un dret social
no només com a pràctica , si no com a valor ...**

Una societat que es DESCUIDA ... emmalalteix !!

**“ Avui la cura a la quotidianitat
es manté en l'àmbit privat i
roman interessadament allunyat de l'àmbit públic “**

“ L'ètica del cuidar “

Teresa Torns /Lluís Flaquer
(sociòlegs UAB)

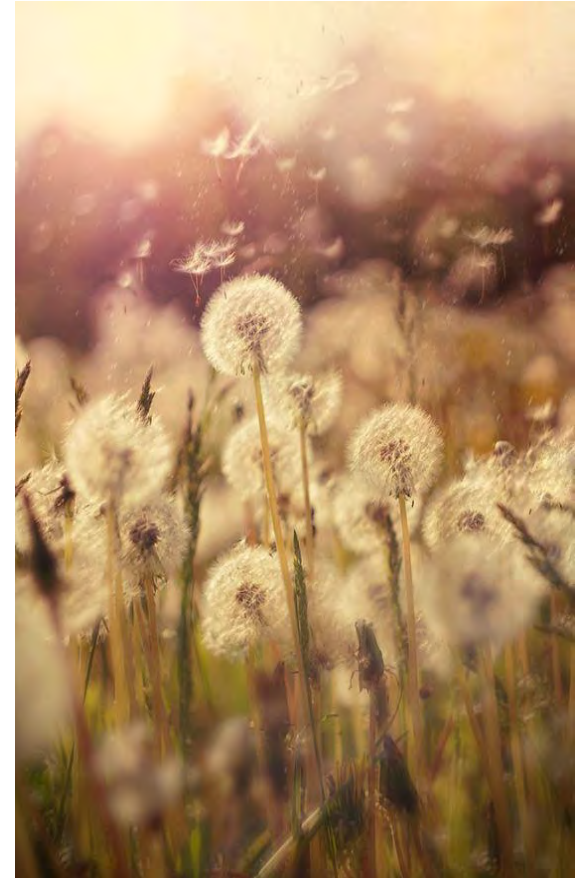
“Construyendo valores“ Diego Gracia, eticista

... Les **idees de salut i malaltia**
les construïm , i **les construïm**
no només **amb fets**
sinó **també amb valors ...**

Risc de simplificar la complexitat

- ▶ Part de la resposta ...
- ▶ **Confiança en el procés**
- ▶ **Construint valors**
- ▶ **No deixar de preguntar-nos**

- ▶ **... Transformació social ...**

Simplificar la complexitat , risc de no resposta

Intentem solidificar les situacions (tangibles , acabades , concretes)

“Les fem substantives”

Ens fa més por el verb , l'acció , el procés

Som al·lèrgics a la idea de procés

Sobretot si l'hem d'el·laborar nosaltres
I responsabilitzar-nos d'aquest procés

Diego Gracia “Construyendo valores”

El César ...

« No tinc por **a la mort** ,
però **sí** , **a morir-me** »

- ▶ Ser-hi...
- ▶ Acompanyar...
- ▶ Parlar-ne...

... **actituds ètiques** ...

Situacions més complexes i més **interconnectades**

La Pilar té **58 anys** , l'atenem per un procés neoplàsic
Estimació pronòstica de **darrers mesos de vida**
Vídua , viu amb **dues filles solteres** , no treballen ,
Mares de **5 menors d'edat**
Habitatge de lloguer social

Una de les filles , cp de tot el nucli

Excel·lent cuidadora (**resilient**)

Seguiment de Ssocials / EAIA / TS CAP / PADES

Hem **acordat** potenciar la capacitat **resilient**

Compartim intervencions , compartim lògiques ... ?

Lògica del **recurs**

Lògica del **procés** (canvi , transformació ...)

Fins a quin punt ha estat més important aconseguir el recurs ...
que el procés que hem fet amb la persona per aconseguir-lo ?

E.Barberà (Tsocial , RTS 200)

- ▶ Lògica del **procés** ...
- ▶ **Temps que cada situació requereix** ...

- ▶ Lògica de la **gestió sanitària** ...
- ▶ **Cost econòmic del temps**

- ▶ Actitud de **temprança** ... **Temps d'equilibrar** ...

La reflexió ètica ...

Com a responsabilitat (prové de **resposta**)
... pensar junts per actuar conjuntament ...

“trobar junts la resposta més òptima i prudent”

Actitud fonamental que vincula l' ésser humà (jo),
a la seva col·lectivitat (nosaltres).

Marina Garcés (filòsofa)

Construir en valors ...

No perdre la perspectiva (del llatí , veure amb claredat).

Aportació al **compromís professional** col·lectiu.

Respecte a pacients i entorns cuidadors.

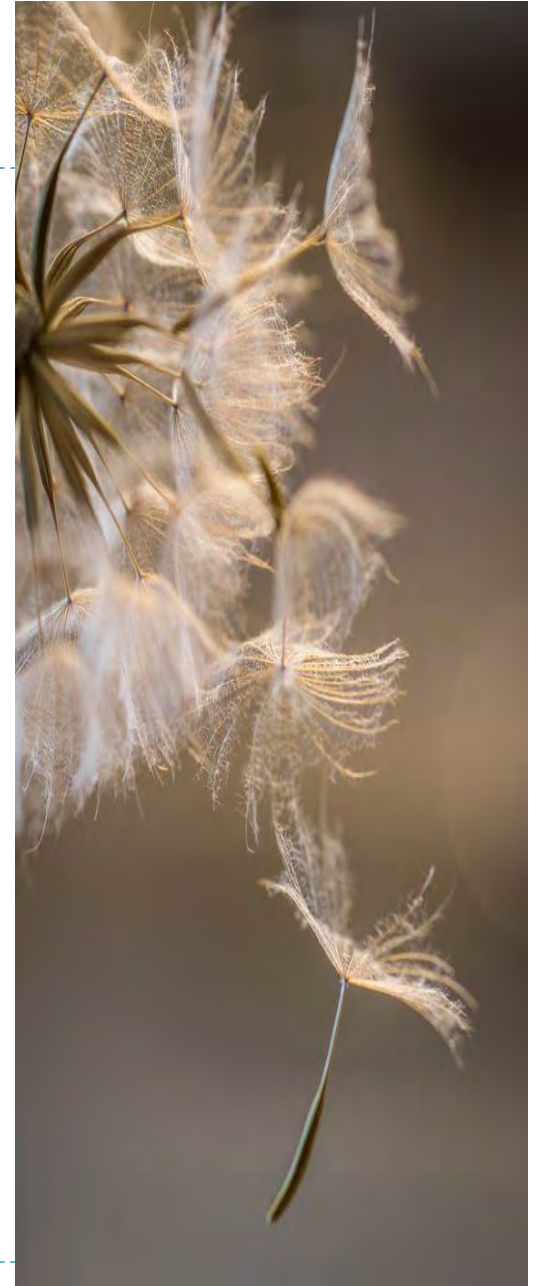
Aportar **qualitat a les dades** que ens demanen.

No perdre el **veritable sentit** de la nostra tasca ...

Compromís social i ètic ...

**Quan més a prop de la resposta ètica...
més preguntes a respondre...**

**I moltes d'aquestes preguntes ,
és necessari , imprescindible i urgent
que les plantegem des del Treball Social.**

Moltíssimes gràcies !!!

ccasas@cst.cat